

УДК 351.84:364.3

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

О. О. Кондратенко,

аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики, Національна академія державного управління при Президентові України

Створення організаційних, правових, соціально-економічних гарантій учасникам антитерористичної операції на сході України та членам їх сімей є однією зі стратегічних функцій держави та метою соціальної політики щодо учасників антитерористичної операції зокрема.

У статті здійснено науково-теоретичний аналіз нормативно-правового забезпечення державного управління у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їх сімей; проаналізовано перелік основних нормативно-правових актів, що регулюють питання соціального захисту учасників антитерористичної операції, та класифіковано нормативно-правові акти з питань соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їх сімей шляхом їх систематизації.

Сукупність проаналізованих нормативно-правових актів, спрямованих на соціальний захист учасників антитерористичної операції, формують правовий механізм державного управління зазначеними суспільними відносинами.

Ключові слова: учасник антитерористичної операції, соціальний захист учасників антитерористичної операції, нормативно-правове регулювання соціального захисту учасників антитерористичної операції, правовий механізм державного управління.

O. O. Kondratenko,

Post-graduate student of Social and Humanitarian Policy Department, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

GENERAL PROVISIONS OF NATIONAL MANAGEMENT LEGISLATIVE ENVIRONMENT IN THE SPHERE OF SOCIAL PROTECTION OF PARTICIPANTS IN ANTI-TERRORIST OPERATIONS AND THEIR FAMILIES

Creation of organizational, legal, social and economic guarantees of participants of anti-terrorist operation's in eastern Ukraine and members of their families is one of the strategic functions four Country and the aim of the social policy with respect to the participants of anti-terrorist operation's in particular.

In this paper carried out the scientific-theoretical analysis of the regulatory support of public administration in the sphere of social protection of participants in anti-terrorist operation's and their families.

This article is aimed to make a review a list of legislation that regulate issues of social protection of participants of anti-terrorist operation's, and to classify the rules their classification of social protection of participants of the anti-terrorist operation's, and members of their families.

The set of analyzed legal regulations aimed on social protection of the participants of anti-terrorist operation's is establish the legal framework of public administration these social relations.

Key words: member of anti-terrorist operation's, the social protection of participants of anti-terrorist operation's, legal regulation of social protection of participants of anti-terrorist operation's, the legal framework of public administration.

А. А. Кондратенко,

аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики, Національная академія государственного управления при Президенте Украины

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ УЧАСТНИКОВ АНТИТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ ОПЕРАЦИИ И ЧЛЕНОВ ИХ СЕМЕЙ

Создание организационных, правовых, социально-экономических гарантий участникам антитеррористической операции на востоке Украины и членам их семей является одной из стратегических функций государства и целью социальной политики относительно участников антитеррористической операции в частности.

В статье проведен научно-теоретический анализ нормативно-правового обеспечения государственного управления в сфере социальной защиты участников антитеррористической операции и членов их семей; проанализирован перечень основных нормативно-правовых актов, которые регулируют вопросы социальной защиты участников антитеррористической операции, и классифицированы нормативно-правовые акты по вопросам социальной защиты участников антитеррористической операции и членов их семей путем их систематизации.

© Кондратенко О. О., 2015

Совокупність проаналізованих нормативно-правових актів, направлених на соціальну захисту учасників антитерористическої операції, формують правовий механізм державного управління указаними суспільними відносинами.

Ключеві слова: учасник антитерористическої операції, соціальна захиста учасників антитерористическої операції, нормативно-правове регулювання соціальної захисту учасників антитерористическої операції, правовий механізм державного управління.

Постановка проблеми. У процесі становлення нашої держави як конкурентоспроможного і незалежного члена європейської спільноти перед українським суспільством постала низка зовнішньо-економічних та внутрішньоправових проблем.

Крім того, унаслідок проведення антитерористическої операції на сході України (далі – АТО), сучасна Українська держава переживає новий досвід державного управління.

Саме тому з метою досягнення значних позитивних зрушень у системі створення механізмів соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей необхідно передусім розробити та впровадити належне нормативно-правове регулювання означеного кола суспільних відносин, спрямоване на вдосконалення існуючої системи державного управління.

Разом з тим відносна нещодавність виникнення окресленої проблеми зумовила відсутність не лише адекватного нормативно-правового забезпечення в цілому, а й наукових розробок з цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Варто зазначити, що значний внесок у розвиток наукової думки з питань соціального захисту населення зробили такі провідні вчені, як В.Скуратівський, С.Палій, В.Трощинський, О.Петрос, Е.Лібанова, які досліджують теоретико-методологічні основи реформування соціальної політики в цілому і соціального захисту зокрема [1]. І.Гнибіденко, М.Кравченко, О.Новікова вивчають сутність, структуру, стан та проблеми розвитку системи соціального захисту населення [2]. М.Солдатенко розкриває проблеми соціальної забезпеченості населення, зокрема відповідність рівня доходів та якості отримуваних соціальних послуг соціальним стандартам [3]. П.Базиліук, Л.Хижняк, П.Шевчук, О.Іванова розглядають теоретичні і практичні аспекти соціального захисту як складової соціальної політики, розкривають особливості соціального захисту окремих категорій населення [4–6].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. У процесі дослідження виникла необхідність проаналізувати наявні нормативно-правові акти у сфері соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей, здійснити їх систематизацію за певними класифікаційними ознаками.

Метою статті є науково-теоретичний аналіз нормативно-правового забезпечення державного

управління у сфері соціального захисту учасників антитерористическої операції та членів їх сімей.

Формулювання цілей статті:

– дослідити суспільні відносини у сфері соціального захисту учасників АТО;

– проаналізувати перелік основних нормативно-правових актів, що регулюють питання соціального захисту учасників АТО;

– класифікувати нормативно-правові акти з питань соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей шляхом їх систематизації.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання соціального захисту учасників АТО полягає у формуванні системи задоволення певних соціальних потреб, зокрема щодо психологічної підтримки, матеріальної допомоги, санаторно-курортного лікування, гарантій щодо освіти, здійснення протезування в разі втрати функціональних властивостей кінцівок, забезпечення автотранспортом, пільг у сплаті певних видів послуг, пенсійного забезпечення, забезпечення житлом або земельними ділянками, дотримання трудових прав, зокрема щодо збереження місця роботи й середнього заробітку під час участі в АТО, та ін. Нормативно-правове регулювання є одним із механізмів державного управління системою соціального захисту учасників АТО, який потребує вивчення та вдосконалення.

Таким чином, унаслідок узагальненого аналізу існуючої сукупності чинних нормативно-правових актів, що урегульовують суспільні відносини у сфері соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей, нами розроблено та запропоновано їх систематизацію за відповідними класифікаційними ознаками. Зокрема:

1. За юридичною силою:

1.1. Законні;

1.2. Підзаконні.

2. За територією дії (поширення):

2.1. Загальнодержавні;

2.2. Локальні.

3. За колом осіб, на яких поширюється дія нормативно-правових актів:

3.1. Загальні – поширюються на всіх без винятку учасників АТО;

3.2. Спеціальні – поширюються на членів сімей учасників АТО;

3.3. Індивідуальні – їх дія спрямована на конкретну особу.

Розглянемо кожен із запропонованих критеріїв класифікації окремо.

За юридичною силою нормативно-правові акти у сфері соціального захисту учасників АТО поділяються на *законні* та *підзаконні*. Серед *законних* нормативно-правових актів найвищу юридичну силу має Конституція України, де в ст. 46 задекларовано кожному громадянину право на соціальний захист [7].

Суспільні відносини у сфері соціального захисту учасників бойових дій, ветеранів війни, військовослужбовців та членів їх сімей регулюються законами України, а саме: «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист», «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни», «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їх сімей» та ін. [8–12]. Також дія норм законів України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та «Про реабілітацію інвалідів в Україні» поширюється на учасників АТО, які стали інвалідами внаслідок участі у бойових діях [13; 14].

До *підзаконних* нормативно-правових актів слід віднести акти органів центральної та місцевої виконавчої влади, а також відповідних міністерств і відомств. Серед них *особливе місце посідають постанови Уряду, укази Президента України, накази міністерств, зокрема*: Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 листопада 2014 року «Про невідкладні заходи із забезпечення державної безпеки», постанови Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Про затвердження Порядку надання статусу інваліда війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення», «Про особливості призначення і виплати одноразової грошової допомоги в разі інвалідності або часткової втрати працездатності без установлення інвалідності резервістам, які безпосередньо брали (беруть) участь в антитерористичній операції», «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності працівника міліції», «Деякі питання протезування та ортезу-

вання виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок» [15–19].

У цій категорії пропонуємо також виділити розпорядження Уряду «Питання забезпечення учасників антитерористичної операції та сімей загиблих учасників антитерористичної операції земельними ділянками» [20].

До *підзаконних* нормативно-правових актів також належать накази Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій» та «Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру учасників антитерористичної операції» [21; 22].

Якщо класифікувати акти законодавства за територією дії охоплення, можна виділити *загальнодержавні* нормативно-правові акти, дія яких поширюється на всю територію України. Наведемо приклади.

Визначення періоду та території проведення антитерористичної операції на сході України, заходів для забезпечення підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення АТО, та осіб, які проживають у зоні проведення АТО або переселилися з неї під час її проведення, дано Законом України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» [23].

До загальнодержавних нормативно-правових актів можна віднести Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік», яким передбачено видатки на соціальний захист учасників АТО за програмами, розпорядниками яких є відповідні центральні та місцеві органи виконавчої влади [24].

Виділяючи в запропонованій класифікації акти *місцевої* дії, що охоплюють і діють на окремих територіях, мають локальне значення та відображають політику органів місцевого самоврядування щодо соціального захисту учасників АТО, можна привести приклад Полтавської області, де реалізується обласна Комплексна програма соціального захисту осіб з особливими потребами, ветеранів війни, учасників антитерористичної операції на 2013–2020 роки.

Рішенням 27 позачергової сесії обласної ради шостого скликання від 10 березня 2015 р. внесено зміни до Програми в частині доповнення розділом «Соціальне супроводження учасників антитерористичної операції та членів їх сімей», яким передбачено вирішення значної кількості питань, що стосуються підвищення рівня соціального захисту, надання психологічної підтримки, реабілі-

тації та оздоровлення військовослужбовців, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, а також брали участь в антитерористичній операції, та членів їх сімей [25].

За даними Міністерства соціальної політики України, станом на третій квартал 2015 р. обласні програми щодо соціального захисту учасників АТО прийнято або внесено зміни в існуючі програми підтримки соціально незахищених верств населення у більш ніж 20 регіонах України [26].

За *колом осіб*, на яких поширюється дія нормативно-правових актів у запропонованій класифікації, а саме тих, що поширюються на *всіх без винятку учасників АТО*, тобто *загальні*, пропонуємо виокремити Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», укази Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення додаткових соціальних гарантій окремим категоріям громадян», «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 лютого 2015 року «Про заходи щодо створення належної матеріально-технічної бази для лікування, реабілітації та оздоровлення військовослужбовців та інших осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, а також учасників бойових дій та інвалідів війни» та «Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції», постанову КМУ «Про затвердження Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення», розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції» [27–31].

Серед нормативно-правових актів, *що поширюються на членів сімей учасників АТО*, (спеціальні) пропонуємо виділити із загалу Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей» з відповідними змінами щодо оздоровлення дітей учасників АТО, а також закони України «Про охорону дитинства» та «Про вищу освіту», якими гарантовано державну цільову підтримку для здобуття професійно-технічної та вищої освіти в державних та комунальних навчальних закладах дітям учасників бойових дій, зокрема учасників АТО [32–34].

Гарантують пенсійне забезпечення членів сімей учасників АТО закони України «Про внесення зміни до статті 36 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 20 травня 2014 р. (збільшення розміру пенсії в разі втрати годуваль-

ника з 40% до 70% грошового забезпечення годувальника) та «Про внесення зміни до статті 37 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 20 червня 2014 р. (мінімальний розмір пенсії в разі втрати годувальника встановлено на рівні двох прожиткових мінімумів для осіб, які втратили працездатність) [35].

До *актів індивідуальної дії (індивідуальні)* належать рішення про присудження нагород, премій, представлення до чергового звання, рішення щодо демобілізації, а також рішення судових органів з конкретних особистих питань. Зокрема, до актів індивідуальної дії належать рішення про присудження статусів учасників бойових дій Міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера. Рішення номерні та поіменні з грифом обмеженого доступу і затверджуються відповідним протоколом.

Систематизуючи нормативні документи за запропонованими класифікаційними ознаками, слід зазначити, що один і той самий документ може підпадати під різні класи. Наприклад: *підзаконний* і *загальнодержавний* тощо.

Висновки. Отже, здійснивши загальноправовий аналіз нормативно-правового регулювання соціального захисту учасників АТО, можемо зробити висновок про те, що на сьогодні у державі сформовано певну організаційно-інституціональну, нормативно-врегульовану систему соціального захисту учасників АТО, яка потребує подальшого вивчення та вдосконалення.

Наявний масив нормативно-правових актів та норм, спрямованих на соціальний захист учасників АТО, для простоти використання потребує класифікації.

У процесі вивчення нормативно-правового забезпечення у сфері соціального захисту учасників АТО доведено відповідність чинного законодавства запропонованій класифікації: за юридичною силою (законні і підзаконні), за територією дії або поширення (загальнодержавні і локальні), за колом осіб, на яких поширюється дія нормативно-правових актів (загальні, спеціальні та індивідуальні).

Запропоновані класифікаційні ознаки дають змогу класифікувати нормативно-правові акти у сфері соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей.

Таким чином, наукова новизна статті полягає в тому, що авторами запропоновано систематизувати нормативно-правові акти у сфері соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей. Наве-

дено конкретні приклади відповідності нормативно-правових актів запропонованій класифікації.

Сукупність проаналізованих нормативно-правових актів та норм, спрямованих на соціальний захист учасників антитерористичної операції, формують правовий механізм державного управління зазначеними суспільними відносинами.

На жаль, можемо констатувати, що існуючим масивом нормативно-правових актів, навіть галузевих, урегульовано не всі питання, що стосуються соціального захисту учасників АТО. Серед них можна виокремити такі:

– відсутність Концепції медичної, соціально-психологічної реабілітації та професійної адаптації учасників АТО;

– відсутність загальнодержавної програми, спрямованої на соціальний захист учасників АТО;

– відсутність механізму соціально-психологічної реабілітації учасників АТО і членів їх сімей та його правового регулювання;

– відсутність єдиного механізму обліку учасників АТО та пов'язаних із ним проблем, зокрема щодо виявлення членів сімей загиблих учасників АТО із загального масиву учасників бойових дій, щодо виявлення інвалідів унаслідок участі в АТО із загальної кількості учасників війни, забезпечення їх посвідченнями та відповідними пільгами та ін.

Крім вищезазначених питань, серед напрямів подальших наукових розвідок слід запропонувати вивчення міжнародного досвіду із зазначеної проблематики, а також дослідження інституціональної структури процесу соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей.

Список використаних джерел

1. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи : навч.-наук. вид. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трошинський, П. К. Ситник та ін. – К. ; Львів, 2012. – 368 с.
2. Соціальний захист населення : монографія / [авт. кол. : І. Ф. Гнибіденко, М. В. Кравченко, О. Ф. Новікова та ін.] ; за ред. М. В. Вакулєнка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2009. – 184 с.
3. Солдатенко М. О. Соціальний захист за державними стандартами / М. О. Солдатенко // Соціальний захист : щомісяч. інформ. та наук.-вироб. журн. – 2006. – № 10. – С. 30–32
4. Шевчук П. Соціальна політика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. Шевчук ; ред. Л. Кирієнко. – Львів : Світ, 2005. – 400 с.
5. Іванова О. Л. Соціальна політика: теоретичні аспекти / О. Л. Іванова. – К. : Академія, 2003. – 107 с.
6. Базиліук П. В. Соціальний захист населення / П. В. Базиліук. – К. : Знання, 1992. – 132 с.
7. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту [Електронний ресурс] : Закон України від 22 жовт. 1993 р. № 3551-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>
9. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей [Електронний ресурс] : Закон України від 20 груд. 1991 р. № 2011-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>
10. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист [Електронний ресурс] : Закон України від 24 берез. 1998 р. № 203/98-ВР. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80>
11. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни [Електронний ресурс] :

References

1. Reformuvannya social'noyi polityky' v Ukrayini: problemy ta perspektyvy' : navch.-nauk. vy'd./avt. kol.: Skurativs'kyj V. A., Troshhyns'kyj V. P., Sytnyk P. K.ta in. – Ky'viv ; L'viv, 2012. – 368 s. [Reform of Social Policy in Ukraine: challenges and opportunities].
2. Social'nyj zaxy'st naselennya: monografiya / [avt. kol. : I. F. Gny'bidenko, M. V. Kravchenko, O. F. Novy'kova ta in.] ; za red.. kol. M. V. Vakulєnka, M. K. Orlatogo. – K.: NADU 2009. -184 s. [Social protection of population].
3. Social'nyj zaxy'st za derzhavny'my' standartamy' / M. O. Soldatenko // Social'nyj zaxy'st : Shhomisyachnyj informacijnyj ta naukovy-vyrobny'chyj zhurnal. – 2006. – N10. – S. 30-32. [Social protection according to state standards].
4. Social'na polityka : navch. posib. dlya stud. vy'shh. navch. zakl. / P. Shevchuk; red. L. Ky'riyenko. – L. : Svit, 2005. – 400 s. [Social policy].
5. Social'na polityka: teorety'chni aspekty' O. L. Ivanova – K.: Akademiya, 2003. – 107 s. [Social policy: theoretical aspects].
6. Bazylyuk P. V. Social'nyj zaxy'st naselennya. – K.: Znannya, 1992. – 132 s. [Social protection of population].
7. Konstytuciya Ukrayiny': Zakon vid 28.06.1996 # 254k/96-VR; [Elektronnyj resurs]. Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [The Constitution of Ukraine].
8. Pro status veteraniv vijny', garantiyi yix social'nogo zaxy'stu: Zakon vid 22.10.1993 # 3551-XII; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> [The Law of Ukraine On Status of War Veterans, Guarantees of their Social Protection].
9. Pro social'nyj i pravovyj zaxy'st vijs'kovosluzhbovciv ta chleniv yix simej: Zakon vid 20.12.1991 # 2011-XII; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2011-12> [The Law of Ukraine On Social and Legal Protection of Military Men and Members of Their Families].
10. Pro status veteraniv vijs'kovoyi sluzhby', veteraniv organiv vnutrishnix sprav i deyaky'x inshy'x osib ta yix social'nyj zaxy'st: Zakon vid 24.03.1998 # 203/98-VR; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/203/98-%D0%B2%D1%80> [The Law of Ukraine

- Закон України від 16 берез. 2004 р. № 1603-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1603-15>
12. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей [Електронний ресурс] : Закон України від 15 черв. 2004 р. № 1763-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1763-15>
 13. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 берез. 1991 р. № 875-XII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
 14. Про реабілітацію інвалідів в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 6 жовт. 2005 р. № 2961-IV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2961-15>
 15. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 листопада 2014 року «Про невідкладні заходи із забезпечення державної безпеки» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 14 листоп. 2014 р. № 880. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/880/2014>
 16. Про затвердження Порядку надання статусу інваліда війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 верес. 2015 р. № 685. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248479308>
 17. Про особливості призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності резервістам, які безпосередньо брали (беруть) участь в антитерористичній операції [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 верес. 2015 р. № 691. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248479902>
 18. Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності працівника міліції [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 трав. 2007 р. № 707. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/707-2007-%D0%BF>
 19. Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовт. 2014 р. № 518. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/518-2014-%D0%BF>
 20. Питання забезпечення учасників антитерористичної операції та сімей загиблих учасників антитерористичної операції земельними ділянками [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серп. 2015 р. № 898-р. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248461824>
 21. Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства соціальної політики України від 10 листоп. 2014 р. № 867. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1494-14>
 - on Status of Veterans of Military Service, Veterans of Bodies of Internal Affairs and Some other Persons and Their Social Security].
 11. Про поліпшення матеріального стану військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей [Електронний ресурс] : Закон від 16.03.2004 # 1603-IV; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1603-15> [The Law of Ukraine On Improvement of Material State of War Invalids].
 12. Pro derzhavni garantiyi social'nogo zaxy'stu vijs'kovosluzhbovciv, yaki zvil'nyayut'sya iz sluzhby' u zv'yazku z reformuvannyam Zbrojny'x Sy'l Ukrayiny' ta chleniv yixnix simej: Zakon vid 15.06.2004 # 1763-IV; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1763-15> [The Law of Ukrayiny On State Guarantees of Social Protection of Military Men Discharged in View of Reform of the Armed Forces of Ukraine and Members of Their Families].
 13. Pro osnovy' social'noyi zaxy'shhenosti invalidiv v Ukraini: Zakon vid 21.03.1991 # 875-XII; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/875-12> [The Law of Ukraine On the Fundamentals of Social Security of the Disabled in Ukraine].
 14. Pro reabilitaciyu invalidiv v Ukraini: Zakon vid 06.10.2005 # 2961-IV; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/go/2961-15> [The Law of Ukraine On Rehabilitation of the Disabled in Ukraine].
 15. Pro rishennya Rady' nacional'noyi bezpeky' i oborony' Ukrayiny' vid 4 ly'stopada 2014 roku «Pro nevidkladni zaxody' iz zabezpechennya derzhavnoyi bezpeky'»: Ukaz Prezy'denta Ukrayiny' vid 14 ly'stopada 2014 roku # 880; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/880/2014> [The decision of the National Security and Defense Council of Ukraine on 04/11/2014, On urgent measures to ensure public safety].
 16. Pro zatverdzhennya Poryadku nadannya statusu invalida vijny' osobam, yaki otr'y'maly' invalidnist' vnaslidok poranennya, kontuziyi abo kalicztva, oderzhany'x pid chas bezposeredn'oyi uchasti v anty'terory'sty'chnij operaciyi, zabezpechenni yiyi provedennya»: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny' vid 8 veresnya 2015 r. # 685; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248479308> [On approval of the status of war participant to persons of disabled who received disability due to injury, concussion or injury received during direct participation in the anti-terrorist operation, ensuring its implementation].
 17. Pro osoby'vosti pry'znachennya i vy'platy' odnorazovoyi groshovoyi dopomogy' u razi invalidnosti abo chastkovoyi vtraty' pracezdatnosti bez vstanovlennya invalidnosti rezervistam, yaki bezposeredn'o braly' (berut') uchast' v anty'terory'sty'chnij operaciyi: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny' vid 8 veresnya 2015 r. # 691; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248479902> [On peculiarities of appointment and payment of a one-time financial assistance in the case of disability or partial disability without disability reservists who directly took (take) part in anti-terrorist operations].
 18. Pro zatverdzhennya Poryadku ta umov vy'platy' odnorazovoyi groshovoyi dopomogy' u razi zagy'beli (smerti) abo invalidnosti pracivny'ka miliciji. Kabinet Ministriv Ukrayiny': postanova, poryadok, forma ty'povogo dokumenta vid 12.05.2007 # 707; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/707-2007-%D0%BF> [On approval of the payment terms of a one-time financial assistance in the case of death (death) or disability of a police officer].

22. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру учасників антитерористичної операції [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства соціальної політики України від 6 лют. 2015 р. № 114. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0211-15>
23. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції [Електронний ресурс] : Закон України від 2 верес. 2014 р. № 1669-VII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>
24. Про Державний бюджет України на 2015 рік [Електронний ресурс] : Закон України від 28 груд. 2014 р. № 80-VIII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19>
25. Комплексна програма соціального захисту осіб з особливими потребами, ветеранів війни, учасників антитерористичної операції на 2013–2020 роки [Електронний ресурс] : рішення двадцять сьомої позачергової сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 10 берез. 2015 р. – Режим доступу : <http://www.oblrada.pl.ua/index.php/sesii/5905-xxvii-pozachergova-sesija-vi-sklkannja-10-bereznja-2015-roku>
26. Права та пільги для учасників АТО та членів їх сімей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=178671&cat_id=36392
27. Про невідкладні заходи щодо забезпечення додаткових соціальних гарантій окремим категоріям громадян [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 29 жовт. 2014 р. № 835/2014. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835/2014>
28. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 лютого 2015 року «Про заходи щодо створення належної матеріально-технічної бази для лікування, реабілітації та оздоровлення військовослужбовців та інших осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, а також учасників бойових дій та інвалідів війни» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 18 лют. 2015 р. № 140/2015. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-15>
29. Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 18 берез. 2015 р. № 150/2015. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/150/2015>
30. Про затвердження Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серп. 2014 р. № 413. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF>
31. Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 берез. 2015 р. № 359-р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/359-2015-%D1%80>
32. Про оздоровлення та відпочинок дітей [Електронний ресурс] : Закон України від 4 верес. 2008 р. № 375-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/375-17>
19. Deyaki py'tannya protezuvannya ta ortezuvannya vy'robamy' pidvy'shhenoyi funkcional'nosti za tehnologiyamy' vygotovlennya, yaki vidsutni v Ukraini, okremy'x kategorij gromadyan, yaki braly' uchast' v anty'terory'sty'chnij operaciji ta/abo zabezpechenni yiyi provedennya i vtraty'ly' funkcional'ni mozhly'vosti kincivky' або kincivok: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy' vid 01 zhovtnya 2014 roku # 518; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/518-2014-%D0%BF> [Some questions of prosthetics and orthotics products of high technology manufacturing functionality, that is missing in the Ukraine, certain categories of citizens who took part in anti-terrorist operations and / or ensuring its implementation and functionality of the lost limb or limbs].
20. Py'tannya zabezpechennya uchasy'kiv anty'terory'sty'chnoyi operaciji ta simej zagy'bly'x uchasy'kiv anty'terory'sty'chnoyi operaciji zemel'ny'my' dilyankamy': rozporjadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy' vid 19 serpnya 2015 r. # 898-r; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248461824> [The issue on providing members of the anti-terrorist operation and families of fallen participants of the anti-terrorist operation with land plots.]
21. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro mizhvidomchu komisiyu z py'tan' rozglyadu materialiv pro vy'znannya uchasy'kamy' bojovy'x dij: nakaz Ministerstva social'noyi polity'ky' Ukrainy' vid 10 ly'stopada 2014 r. # 867; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1494-14> [On approval by the Interdepartmental Commission for consideration of materials on the recognition of combatants].
22. Pro zatverdzhennya Poryadku vedennya Yedy'nogo reyestru uchasy'kiv anty'terory'sty'chnoyi operaciji: nakaz Ministerstva social'noyi polity'ky' Ukrainy' vid 06 lyutogo 2015 r. # 114; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0211-15> [On approval of the Unified Register of participants of the anti-terrorist operation].
23. Pro ty'mchasovi zaxody' na period provedennya anty'terory'sty'chnoyi operaciji: Zakon vid 02.09.2014 # 1669-VII; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1669-18> [The Law of Ukraine On Temporary Measures for the Anti-Terrorist Operation Period].
24. Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy' na 2015 rik: Zakon, Byudzhet vid 28.12.2014 # 80-VIII; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19> [The Law of Ukraine On State Budget of Ukraine for 2015].
25. Kompleksna programa social'nogo zaxy'stu osib z osoby'vy'my' potrebamy', veteraniv vijny', uchasy'kiv anty'terory'sty'chnoyi operaciji na 2013-2020 roky': rishennya dvadcyat' s'omoyi pozachergovoyi sesiyi Poltavs'koyi oblasnoyi rady' shostogo skly'kannya vid 10.03.2015; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu : <http://www.oblrada.pl.ua/index.php/sesii/5905-xxvii-pozachergova-sesija-vi-sklkannja-10-bereznja-2015-roku> [A comprehensive social protection programme of people with disabilities, war veterans, participants in anti-terrorist operations in the years 2013-2020].
26. Prava ta pil'gy' dlya uchasy'kiv ATO ta chleniv yix simej; [Elektronnyj resurs]. – Pezhy'm doctupu: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=178671&cat_id=36392. [The rights and benefits for ATO participants and their families].

33. Про охорону дитинства [Електронний ресурс] : Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
34. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
35. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб [Електронний ресурс] : Закон України від 9 квіт. 1992 р. № 2262-XII. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>
27. Pro nevidkladni zaxody' shhodo zabezpechennya dodatkovy'x social'ny'x garantij okremy'm kategoriyam gromadyan: Ukaz Prezy'denta Ukrainy' vid 29 zhovtnya 2014 roku #835/2014. [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835/2014> [On urgent measures to provide additional social guarantees for certain categories of citizens].
28. Pro rishennya Rady' nacional'noyi bezpeky' i oborony' Ukrainy' vid 18 lyutogo 2015 roku "Pro zaxody' shhodo stvorennya nalezhnoyi material'no-technichnoyi bazy' dlya likuvannya, reabilitaciyi ta ozdorovlennya vijs'kovosluzhbovciv ta inshy'x osib, yaki braly' bezposerednyu uchast' v anty'terory'sty'chnij operaciyi, zabezpechenni yiyi provedennya, a takozh uchasny'kiv bojovy'x dij ta invalidiv vijny'. Ukaz Prezy'denta Ukrainy' vid 18 lyutogo 2015 roku # 140/2015; [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-15> [The decision of the National Security and Defense Council of Ukraine on 18/02/2015, On measures to create adequate material base for treatment, rehabilitation and recovery of military personnel and others who took part in anti-terrorist operations, ensuring its implementation and combatants and war invalids].
29. Pro dodatkovy' zaxody' shhodo social'nogo zaxy'stu uchasny'kiv anty'terory'sty'chnoyi operaciyi: Ukaz Prezy'denta Ukrainy' vid 18.03.2015 # 150/2015; [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/150/2015> [On additional measures for social protection of participants of the anti-terrorist operation].
30. Pro zatverdzhennya Poryadku nadannya statusu uchasny'ka bojovy'x dij osobam, yaki zaxy'shhaly' nezalezhnist', suverenitet ta tery'torial'nu cilisnist' Ukrainy' i braly' bezposerednyu uchast' v anty'terory'sty'chnij operaciyi, zabezpechenni yiyi provedennya: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy' vid 20.08.2014 # 413; [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF> [On approval of the status of war participant to persons who defended the independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine and took part in anti-terrorist operations, ensuring its implementation].
31. Pro zatverdzhennya planu zaxodiv shhodo medy'chnoyi, psy'xologichnoyi, profesijnoyi reabilitaciyi ta social'noyi adaptaciyi uchasny'kiv anty'terory'sty'chnoyi operaciyi: rozporядzhennya KМУ vid 31.03.2015 roku #359-; [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/359-2015-%D1%80> [On approval of the action plan to the medical, psychological, vocational rehabilitation and social adaptation of participants of the anti-terrorist operation].
32. Pro ozdorovlennya ta vidpochy'nok ditej: Zakon vid 04.09.2008 # 375-VI; [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/375-17> [The Law of Ukraine On Rest and Recreation of Children].
33. Pro oxoronu dy'ty'nstva: Zakon vid 26.04.2001 # 2402-III; [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> [The Law of Ukraine On Protection of Childhood].
34. Pro vy'sshu osvitu: Zakon vid 01.07.2014 # 1556-VII; [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [The Law of Ukraine On Higher Education].
35. Pro pensijne zabezpechennya osib, zvil'neny'x z vijs'kovoyi sluzhby', ta deyaky'x inshy'x osib: Zakon vid 09.04.1992 # 2262-XII; [Elektronny'j resurs]. – Pezhy'm doctupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12> [The Law of Ukraine On Pension Provision of Military Personnel, Persons of Senior Staff and the Ranks of Bodies of Internal Affairs and Some Other Persons].